

הבן במקרא

ליישוב דברי חכמים

סאת הגאון הגדול, מעוז ומגדול, בישראל גדול שמו.
מ"ה דוד מעביל וצ"ל, מר"א בק"ק סיניס ק.
בעל הסתבר שו"ת בית דוד:

דברי הימים (א' כ"ד. פ"ו) ויכתבם שמעיה בן נחנאל הסופר
וגו' בית אב אחד אחד לאלעזר ואחז אחד לאחזמר.
ואינו מובן כלל. דלפי העולה בהשקפה ראשונה חיפכא
מבטי ליה למכתב. דהא בני אלעזר היו בכפלים על בני
אחזמר. כי לאלעזר היה ששה עשר בתי אבות ולאחזמר
שמונה כמבואר בכתוב. וא"כ אחד אחד לאחזמר ואחז אחד
לאלעזר מבטי. ירש"י וש"כ מדחקו מאוד בפ' ע"ט.

ובסם' חגיית (כ"ז). חנין בברייתא. ח"ל. חגי' אידך משה
חיקן להם לישראל שש עשרה משמרות שמונה מאלעזר
ושמונה מאחזמר. וכשרבו בני אלעזר על בני אחזמר חלקום
והעמידום על כ"ד. שנאמר וימלאו בני אלעזר רבים לראשי
הגברים מן בני אחזמר ויחלקום לבני אלעזר ראשים לבית
אבות ששה עשר ולבני אחזמר לבית אבותם שמונה. ואומר
בית אב אחד אחד לאלעזר ואחז אחד לאחזמר. ואמרינן עלה
בש"ס מאי ואומר. וכי חילא כי הכי דנפיש בני אלעזר
ה"כ נפיש בני אחזמר. שמונה מעיקרא ד' הו. ח"ט בית
אב אחד אחד לאלעזר ואחז אחד לאחזמר עכ"ל. וגם זה
אינו מובן כלל. דאידך מוכח מקץ קרא דאחז אחד לאחזמר
שלא היה ד' מקודם. ורש"י פי' לפי פירושו בכתוב. וכבר
כתבנו שהוא דחוק. ואינו במשמעות הלשון כלל. וזה מקריב
פי' בביאורים חדשים. דלבני אחזמר חף שלא היו רק ח' בתי
אבות. עכ"ל בהעלת הפתקין לקלפי נחט לכל משמר מהם שני
פתקין בכדי שיהיו הפתקין המונחים בקלפי שווים במספרם
לאלעזר ולאחזמר. כי בזולת זה אם ה' פתקי בני אלעזר
מרוצים בכפלים על בני אחזמר בלי ספק שהיו עולים
לראשונה ביד המעלה גורלות מקלפי לריבויים. ומלא שיהיה
לבני אלעזר עוד יתרון על בני אחזמר במעלות הקדימה
(אשר גם זה הוא ענין גדול). והמה לא ראו לתת להם יתרון
מעלה גם כזה לבעבור כי בחיטת היו שווים כאשר הקדים
הכתוב להשוותם בחיטות ככתוב כי היו שרי קודם ושרי
אלהים מבני אלעזר ובבני אחזמר. ולזה נחזקנו ליתן לכל
משמר ומשמר מבני אחזמר ב' פתקין בכדי שישתוו במספרם
לבני אלעזר. ושם לא יעלו בני אלעזר ראשונה ביד המעלה
יותר מבני אחזמר. וזה אמרו בית אב אחד אחד לאלעזר
ואחז אחד לאחזמר. עכ"ד:

1234567 n"ח

אמנם

גם כזה לא מלאחי מטה כי עדיין לא באת
אל מערת האמת. האחד. שהוא אותה
בהחלט לש"ס דין במס' חגיית שכתבנו לעיל אשר לרביהם
אינו מובן כלל. ב'. ועוד דאכתי לא נתקנה החששא לגמרי
מאחר דפתקי אחזמר כפולים היו ונפסלים ביציאתם שנית.
ופתקי אלעזר כולם כשרים בעלותם. וא"כ סוף סוף פתקי
אלעזר מרובים משל אחזמר. ולא פלטו לגמרי מחששא

ויתרון הקדימה. ג'. ועוד דלישנא דאחז אין אורחות
הפשוטה מורה על ההכחה בקלפי רק על העלותו ממנה
בכתוב אחד אחד מן החמשים. שהכוונה שהוא מורם מן
החמשים. ד'. ועוד צגוף הענין הדבר ד' מאוד. לעשות
קלפי כזאת ליתן לה' ב' פתקין ומשולם לא שמענו כזאת:

לבן

דברי חז"ל קיימים. והוא. כי לא הניחו
בקלפי אחת את בני אלעזר ואחז בני אחזמר להעלות מן
הקלפי ח' ח' ועפ"ז יהיו מסודרים בקדימה ואחור. כי
לא ראו לעצוב אופני סידורם בקדימה ואחור אל המקרה.
ר"ל כאשר יעלו במקרה ביד המעלה בקלפי. כי חששו אולי
יקדימו בני אחזמר לאלעזר שהוא ראשון לו בחולדה. או
כי יקדימו הרבה משמרות מבני האחד על השני. כמשפט
המקרה אשר אין לו סדר. ולזה לא ראו לעשות שתי קלפיות.
לבני אלעזר לבדם ולבני אחזמר לבדם. למען יוכלו להעלותם
מקלפי פ"פ סדר נכון. האחד מול האחד. היינו ח' מקלפי
דבני אלעזר הראשון בחולדה. ואח"כ אחד מבני אחזמר.
וכן כולם. כי על יותר מפתקא ח' לא ראו ליתן לו דין
קדימה על היותו ראשון בחולדה. יען כי היו שווים בחיטות
ובגדר המעלה. כאשר הקדים בכתוב כי היו שרי קודם
וגו' כאחור. (וקרוב בעיני כי גדולי המעלה היו בבני אחזמר
מרובים מבני אלעזר. כאשר מורה ע"ז לשון הכתוב כי
היו שרי קודם וגו' מבני אלעזר ובבני אחזמר. כי אמ"ס
בראש התיבה מורה על המיושע. כדדרשניק מכס ולא
טולכס. מגרין מלאך ומיקבך ולא כולו. ורבים כאלה.)
ועוד זאת עשו שלא הניחו בקלפי דבני אלעזר ששה עשר
פתקין כמו שחלקום באחרונה לששה עשר בתי אבות. רק
שמונה פתקין כמו שחלקם מרע"ה. ועשו כן בכדי שלא
יקדימו הטפל לעיקר. כי חששו פן יעלה ראשונה הבית אב
הגמלק ונקרא בשם חדש. ויהיה קודם בהכרח אל החלק
אשר יקרא על שם בית אב הראשון שהיה מימות משה רבינו
ע"ה. ועוד שלא ראו להפריד בין הדבקים בין אותם שהיו
בני בית אב אחד ושורש אחד להם והיו משרתים בבית
המקדש כאחד להכניס ביניהם בני בית אב אחר כאשר יחולק
היות הענין אם היו מתחלקים בקלפי לשני פתקין. ולזה
נחזקנו שלא להניח בקלפי דבני אלעזר רק שמונה בתי
אבות כשמות אשר קראו להם בימי מרע"ה. ואחד העלות
פתקא אחת מקלפי. מעצמנו ידענו שכבר נתקנה לשמים
ינמלא כי בעלות יאריב ראשונה ונחלק לשמים נשאר יאריב
ראשון והחלק הנסדר ממנו ונקרא בשם ידעיה הוא שני
לו. ולזה לא נשאר עלה יאריב ראשונה ונחלק לשמים לשבת
שני שבושם בבס"ק ח' יאריב ושני ידעיה. הנה הארכנו
בהכרח להעלות כנגדם שני פתקין כזה אחר זה מבני אחזמר
לממן השוותם שיה' שנים כנגד שנים. וזה אחיית טומה
הכתוב באמרו בית אב אחד אחד לאלעזר ואחז אחד לאחזמר
כי לבעבור כי פתקא דאלעזר כפולה הייתה ונחלקה לשמים
לזאת לעומתן הארכנו להעלות שתי פתקאות פשוטות מקלפי
דאחזמר. ויש עוד סעד לזה (אע"פ שאינו לריק) ממה שתבין

הכתוב אח"כ לכל המשמרות כולן שחיס בפסוק א' ולא קא חשיב לשלשה או ארבעה בפסוק א'. או אחד אחד לבדו. כאשר מלינו קן בכמה מינים. או פכ"פ היה לו להחליף הסדר במקלחן כאשר מלינו קן בכחוצים. ומדעשום המדה בטולן לחשבן שחיס שחיס נראה מזה שכן היה הדך בעלייתן מהקלפי וכדכתיבנא. ומעשה אחי שפיר לישנא דאחז דכטונה הוא על הגאחז ביד הגעלה גורלות מקלפי. ומה מאוד ימתקו לנו כעת דברי חז"ל במס' חגיגה דשפיר הכיחו שהיו בני איתמר ח' מחמרות גם מימות משה. דאלת"ה רק שהיו ד' מקודם ויתוספו אח"כ ונתחלקו לשמונה. וא"כ גם בבני איתמר היה המשפט הזה טוב שלא לבטל בקלפי רק ד' פתקאות כמו שהיה מקודם. והכל לפעם האמור בבני אלעזר. וכל פתקא מהם היחה נחלקת לשחים ג"כ כמו שהוא בבני אלעזר. וא"כ תקשה לפ"ז למה היה אחד אחז לאלעזר ואחז אחז לאיתמר כי אחד אחד מצעיא ליה. גיון שגם בשניהם היו פתקאות כפולות. ומדעגלו אחז אחז לאיתמר ש"מ דפתקאות דבני איתמר פשוטות היו במקדש. וא"כ שפיר מוכח מזה דגם מימות משה רבינו ע"ה היו שמונה. ודו"ק היפוי בכל זה כי הוא ברור ואמת:

שוב ראיתי בירושלמי במס' חגיגה (פ"ד הל"ב) ר' יעקב בר' אחא ר' חונה רבה דליפריין בשם רבי יוחנן. בית אב אחד אחז לאלעזר שניתוסף לו בתי אבות אחרים. ואחז אחז לאיתמר מה שחפס חפס. ר' זעירא בשם רבי חונה לְחַיִּיר י"ז שחזר המחזור לאלעזר עכ"ד. ואגב אף דלכאורה ממרנות לשוט בהקפס ראשונה היה נראה דמפרש לה כפרש"י במס' חגיגה וכו"ה. אמנם כד מעיינן שפיר נראה יותר לכוונת אל דבריו. והא דאמר באלעזר שניתוסף לו בתי אבות אחרים ובאיתמר מה שחפס חפס. לאו לפרושי

מילתא דאחז קאחי. רק כי הוא נתינת טעם אל הקודם. למה משל אלעזר אחז בית אב אחד וכעודו באיתמר שחיס. משום דלאלעזר ניתוסף לו באחד אחד ונמצא כי פתקו נחלקת לשחים. מה שאין קן באיתמר כי מה שחפס חפס ולא ניתוסף לו כלום ונמצא כי פתקו פשוטה. ולזאת כעד האחד הכפל דאלעזר האזכרו להוציא כעודו שחיס פשוטות משל איתמר:

וראיה ברורא לזה. ממה שאמר אח"כ לְחַיִּיר י"ז שחזר המחזור לאלעזר. וזה ממש כדברנו ששתי קלפות היו והיו מתחלפים כפעם בפעם. פעם מאלעזר ופעם מאיתמר. ונמצא כי במשמר חמשה עשר וששה עשר שרתו בני איתמר. ובאלה כל השמונה משמרות שלהם. וחזרו בני אלעזר לשרת שמונה המשמרות הטספות להם בזה אחר זה מבלי שום הפסק. ולפי שעד כה (ר"ל עד משמר ה"ז) היו מתחלפים במשמרותיהם בני אלעזר עם בני איתמר. שחיס כעד שחיס וממשמור י"ז וכלאחז חזר אלעזר לבדו לשרת שמונה משמרות רגופות. לזה אמר לְחַיִּיר י"ז. שחזר המחזור לאלעזר. אשר בזולת פירושנו אין לזה ביאור כלל. כי אם ה' בקלפי אחד בני אלעזר ובני איתמר יחדו. וכפי המובן מדברי כל המפרשים אשר הביעו דבריהם אלינו. וא"כ למה זה חזר במשמר י"ז לאלעזר דוקא. הלא יכול להיות שיעלו בני איתמר במשמר י"ז בלתיאחד זה. כי מי גדר בעדם שלא יעלו ממשמר י"ז ואילך. או מי הכריחם לעלות דוקא בטרם משמר י"ז. אולם לדברינו יבוא כעין חומר. ואגאון בביאוריו לדברי הימים נדחק מאוד בקך הירושלמי דלְחַיִּיר כאשר יראה המעיין בדבריו. והגראה לפע"ד כתבתי:

דוד מעביל מדא בקק מינמק